

Styrdokumentens rubrik

Styrdokument

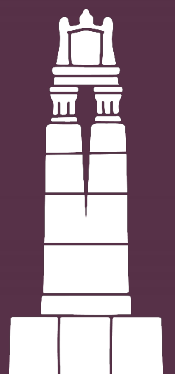
Datum och paragraf: 2025-03-11 §51

Beslutsfattare: Socialnämnden

Dokumentansvarig: Verksamhetsutvecklare

Diarienummer: SN/2025:18

Riktlinje för Anhörigstöd

Riktlinje för anhörigstöd

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Mål.....	3
Omfattning och giltighetstid.....	4
Historik.....	4
Översikt.....	4
Definitioner.....	5
Anhörig.....	5
Närstående.....	5
Anhörigstöd.....	5
Ansvar.....	5
Nämnden.....	5
Hälso- och sjukvården.....	5
Anhörigsamordnare.....	5
Vård och stöds enheter/medarbetare.....	6
Anhörigas ansvar.....	6
Metod.....	6
Anhörigstödet intentioner.....	6
Olika former av anhörigstöd.....	7
Direkt anhörigstöd.....	7
Indirekt anhörigstöd.....	7
Bilagor.....	8
Avlösning i hemmet.....	8

Riktlinje för anhörigstöd

Inledning

Anhöriga svarar för omfattande hjälp och stöd till närstående som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning behöver vård och omsorg i någon form. I Socialstyrelsens studie av omsorgsgivande framkom att i den vuxna befolkningen ger var femte person stöd, hjälp eller vård till någon närstående. Störst är omsorgsgivande bland personer i åldrarna 45–64 år, dvs. människor i arbetsför ålder. Beroende på var i livet den anhörige befinner sig varierar vem som är mottagaren av stödet. Det kan vara riktat till egna barn, egna föräldrar, make/maka/partner eller annan. Som anhörig löper man en högre risk att själv bli sjuk och det i sin tur ger ofta sämre ekonomi och livskvalitet. Denna riktlinje beskriver vilket stöd kommunen erbjuder för att underlätta för de personer som vårdar en närstående.

Bakgrund

Utifrån 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning. Detta stöd syftar till att underlätta deras situation. Regelverk som styr denna insats är Socialtjänstlagen, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Föräldrabalken samt Äktenskapsbalken.

Syfte

Kommunen ska verka för att anhöriga och deras närstående bemöts med respekt och att insatserna håller hög kvalitet och är lättillgängliga. Kommunen ska även arbeta förebyggande genom att erbjuda stöd och avlastning till närstående som vårdar en anhörig.

Mål

Målet med riktlinjen är:

- att beskriva ramarna för kommunalt anhörigstöd med beaktande av aktuella lagrum.
- vara ett vägledande material att utgå ifrån vid utformning/utveckling av kommunens stöd till anhöriga.

Riktlinje för anhörigstöd

Omfattning och giltighetstid

Riktlinjen gäller för verksamheten vård och stöd. Giltighetstiden på detta dokument gäller till och med 2027-02-28.

Historik

En tidigare riktlinje finns med beslutsdatum till och med 2024-12-12.

Översikt

Denna riktlinje beskriver definitioner av begrepp, ansvarsfördelning, metoder, beskrivning av olika former av anhörigstöd samt en bilaga om avlösning i hemmet.

Riktlinje för anhörigstöd

Definitioner

Anhörig

En person som vårdar/hjälper eller stödjer en närstående som är äldre, sjuk eller har en funktionsnedsättning. Den anhörige kan vara make/maka/förälder, far och morförälder, syskon, barn, nära släkting eller vän/granne. Det är den anhörige själv som bestämmer om han eller hon är anhörig.

Närstående

En person som får hjälp/stöd/omsorg från anhörig. Ofta benämns den närstående i kommunen som brukare, boende, klient, vårdtagare eller patient.

Anhörigstöd

Insatser som primärt syftar till att fysiskt, psykiskt och socialt underlätta den anhörigas situation. Stödet ska leda till bibehållen eller förbättrad livskvalitet för anhöriga och de ska uppleva att de fått ökad trygghet och nya kunskaper.

Ansvar

Nämnden

Nämnden, det vill säga den som bedriver verksamhet inom socialtjänst och LSS, ansvarar för att:

- erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk/äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder
- att stärka och utveckla stöd till anhöriga som omfattar kommunens hela verksamhet inom ovan nämnda lagrum

Hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvården (region och/eller kommun) ansvarar för att:

- i förebyggande syfte uppmärksamma anhöriga som riskerar att drabbas av ohälsa på grund av att de vårdar eller stödjer en närstående
- särskilt beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med
  - har en psykisk störning eller psykisk funktionsnedsättning,
  - har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada,
  - är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel,
  - oväntat avlider.

Anhörigsamordnare

Anhörigsamordnare ansvarar för att:

- informera och ge råd om olika stödformer

Riktlinje för anhörigstöd

- hjälpa till att förmedla kontakter till anhörigstöd inom och utanför kommunens verksamheter
- följa och vid behov initiera utvecklingen av anhörigstöd inom vård och stöds olika enheter
- vara kommunens kontaktperson i nätverk som samverkar kring anhörigfrågor
- följa aktuell lagstiftning samt ha omvärldsbevakning

Vård och stöds enheter/medarbetare

Vård och stöds enheter/medarbetare ansvarar för att:

- samarbeta med anhöriga och utreda deras behov av stöd
- informera om, och vid behov erbjuda, kommunalt anhörigstöd
- se anhörigas behov och arbeta för en anhörigvänlig vård och omsorg

Anhörigas ansvar

- den generella utgångspunkten i lagstiftningen är att den anhörige själv avgör hur stort ansvar han eller hon vill ta för att hjälpa, stödja eller vårda en närstående
- i Föräldrabalken framgår att vårdnadshavare har ansvar för att barn (upp till 18 år) får den tillsyn och omvårdnad som behövs
- någon omvårdnadsplikt makar emellan finns inte inskriven i Äktenskapsbalken
- det finns inga lagliga skyldigheter för vuxna barn att hjälpa föräldrar med omvårdnad

Metod

Anhörigstödet intentioner

Insatserna ska vara förebyggande och kunna ges över tid. Samverkan inom kommunen, regionen, primärvård samt intresse- och frivilligorganisationer gör att anhörigas behov av stöd kan uppmärksammas tidigt. Anhörigstödet ska i enlighet med Socialstyrelsens vägledning kännetecknas av:

- individualisering- situation och behov ska avgöra vilket stöd som ges
- gott bemötande - anhöriga ska bli sedda och få ett trevligt och respektfullt bemötande
- pålitlighet - förutsättning för att utveckla en dialog och relation och skapa ett gott samarbete
- kvalitet – för att få kvalitet i arbetet krävs kunskap och kompetens
- kontinuitet - eftersträvansvärt är att anhöriga och dennes närstående möter så få kontakter som möjligt
- tillgänglighet - stödet ska ha hög tillgänglighet

Riktlinje för anhörigstöd

- flexibilitet - vilket stöd som kan bli aktuellt beror på den anhöriges behov och livssituation och stödet ska planeras i samråd med den anhörige
- samverkan - ska ske där så är lämpligt inom kommunens olika förvaltningar samt med andra huvudmän, frivillig- och intresse-organisationer
- utvärdering - kvaliteten i kommunens anhörigstöd säkerställs genom kontinuerlig utvärdering av verksamheten

Olika former av anhörigstöd

Den anhöriges situation och behov ska avgöra vilket stöd som ges. Det direkta anhörigstödet är en kommunal service medan det indirekta är behovsprövat och biståndsbedömt. Att följa och ompröva stödet över tid är viktigt i allt anhörigstöd.

Direkt anhörigstöd

Direkt anhörigstöd är en kommunal service och kostnadsfritt för kommuninvånaren. Det kan exempelvis handla om:

- individuella samtal med anhöriga
- grupper där anhöriga med liknande erfarenheter kan ge varandra varierat stöd
- information, utbildningar och föreläsningar till anhöriga och personal
- samarbete med andra huvudmän samt frivillig- och intresseorganisationer
- bidra till ökat samarbete mellan anhöriga och medarbetare i kommunen
- utifrån anhörigas behov utveckla anhörigstödet

De tre sista punkterna är viktiga insatser för att utveckla anhörig-perspektivet inom hela kommunen.

Indirekt anhörigstöd

Indirekt anhörigstöd är bistånd som kan vara avgiftsbelagt och som främst är riktat till den som behöver hjälp men som även får konsekvensen att det avlastar den anhörige. Detta stöd kan erhållas som behovsprövade insatser med stöd av Socialtjänstlagen (SoL) eller insatser beviljade med stöd av Lag om service för vissa funktionshindrade (LSS). Det kan till exempel handla om:

- hemtjänst
- korttidsplats/växelvård
- dagverksamhet
- kontaktperson
- ledsagarservice
- avlösning i hemmet, se bilaga 1
- personlig assistans
- boendestöd
- Träffpunkten (verksamhet som Röda Korset ansvarar för)

Riktlinje för anhörigstöd

Bilagor

Avlösning i hemmet

Avlösning i hemmet är ett avgiftsfritt anhörigstöd som riktar sig till anhöriga som vårdar sin närstående i hemmet. Det är en behovsbedömd insats och vid behov av avlösning kontaktas biståndshandläggare.

Avlösarservice omfattar maximalt 15 timmar per kalendermånad under förutsättning att närstående inte är beviljad korttidsplats eller växelvård under kalendermånaden. Har den enskilde regelbunden växelvård så minskas timmarna till 7.5 timme/månad, alltså hälften av tiden.

I avlösartiden räknas den tid in som närstående har hemtjänst.

Exempel: Om en person normalt sett har beviljad hemtjänstinsats på morgonen, exempelvis kl. 9-10, men vid ett tillfälle behövs anhörigavlastning från kl. 8-12, ska man inte räkna in insatsens tid i avlastningstimmarna. Även om personalen är där i fyra timmar, är tre timmar anhörigavlastning som är kostnadsfri och en timme är beviljade insatser som man betalar för.

Avlösning på sommaren sker huvudsakligen endast om verksamheten tillåter, så att inte ordinarie verksamheter drabbas negativt eller riskerar att utebli.